

2. BASAMAK

1. BÖLÜM

CÜMLEYE HÂKİM OLAN KAVRAMLAR

Cümleye hâkim olan kavramlar sorularda doğrudan sorulabileceği gibi anlam bilgisi sorularında seçeneklerde de yer alabilir. Bu bakımdan söz konusu kavramlar anahtar niteliktedir.

Öznel Yargı (Öznellik)

Kişiden kişiye değişen, genel geçerliliği olmayan, taraflı yargılara öznel yargı denir.

Sanatçının lise yıllarında çıkardığı ilk kitabı bile oldukça nitelikli.

Zavallı adamın sırtında eski, çirkin bir palto vardı.

Şair bu şiirinde yurt sevgisi temasını başarıyla işlemiştir.

"Acı Bilgi", enine boyuna düşünülmüş sağlam metinlerden oluşuyor.

Best Bilgi

- Öznel yargılarda duygu, beğeni ve tahminlere yer verilir. Bunların kanıtlanabilirlik özelliği yoktur. "Bence" özelliği vardır.

- Öznel yargılar kişisel düşünce, yorum, görüş içerir. Bilimsel olmayan, taraflı yargılardır.
- Bu yargılarda gözlemler, onlara yorumlar ve duygular katılarak aktarılır. Bunlar düşsel, hayalî, kurgusal öğeler içerir.
- Öznel yargılarda söz sanatlarından yararlanılabilir.
- Bu özellikler soru köklerinde de karşımıza çıkabilir.

Nesnel Yargı (Nesnellik)

Kişiden kişiye değişmeyen, genel geçerliliği olan, objektif (tarafsız) yargılara nesnel yargı denir.

Sanatçı ilk kitabını lise yıllarında çıkarmış.

Adamın sırtında yırtık bir palto vardı.

Şair bu şiirinde yurt sevgisi temasını işlemektedir.

Bu yazarımız göç konusunu işleyen ilk sanatçılardan.

Bu ozanımız şiirlerinde hece ölçüsünü kullanıyor.

"Yaban" romanında köylü- aydın çatışması işlenmiştir.

Best Bilgi

- Nesnel yargılar geneldir. Bu yargılarda duygu ve beğenilere yer verilmez.
- Bunların kanıtlanabilirlik özelliği vardır. "Bence" özelliği yoktur.
- Nesnel yargılar kişisel düşünce, yorum, görüş, tahmin içermez. Bilimsel, tarafsız yargılardır.
- Bu yargılarda gözlemler olduğu gibi aktarılır.
- Bu özellikler soru köklerinde de karşımıza çıkabilir.

Yorum (Yorumlama)

Bir yazının veya bir sözün, anlaşılması güç yönlerini açıklayarak aydınlığa kavuşturmadır. Yorumlar yorumlanacak bir eser, olay veya görüşü gerektirir. Yorumlar öznel nitelik taşır.

Şiirlerdeki söz sanatları, duygular, mecazlı anlatımlar, düşsel öğeler de aslında sanatçının yorumlarını yansıtır.

Yazar kitabının sonuna bir kaynakça koymakla çok iyi etmiş.

Sanatçı bu yapıtında kentsel sorunları gerçeğe uygun yansıtmış.

Belki biri daha oturur diye bankın bir ucundaki eşyalarını alıp ayaklarının arasına yerleştirdi.

Postmodern tarzda yazılmış roman; dönemin sosyal ve siyasal ortamını, bir gazeteci ve sevgilisi arasında geçen aşk ekseninde başarılı bir şekilde veriyor.

Neden-Sonuç İlişkisi (Gerekçeli Yargı)

Herhangi bir davranışın, eylemin, isteğin gerçekleşmesini sebebiyle birlikte ortaya koyan yargılardır.

Bu tür cümlelerde eyleme sorduğumuz "niye, niçin?" sorusuna anlamca "çünkü" ile başlayan cevap alırız.

Çok kar yağdığından köy yolları ulaşıma kapandı.

Elektriklerin kesilmesi işlerimizi aksattı.

Ekonomik kriz oldu, bazı şirketler battı.

Bu sene ülkede ciddi bir kuraklık yaşanıyor, kentin kenar semtlerinden geçen ırmak bile kurumuş.

Amaç-Sonuç İlişkisi

İşin, hareketin, eylemin gerçekleştirilme amacıyla birlikte verildiği yargılardır.

Bu tür cümlelerde “için, diye, üzere, maksadıyla, niyetim, amacım...” ifadeleri geçer ve bu yargılar “hangi amaçla” sorusuna cevap verir.

Salgını işleyerek hijyen konusunda duyarlılık oluşturmaya çalışıyor.

Yazar, okuru sıkmamak için romanda merak ögesini canlı tutuyor.

Yapıtlarımı geniş kitleler okusun diye yalın bir dille yazıyorum.

Yazarın yeni kitabını almak için kırtasiyeye girdi.

Best Bilgi

Neden-sonuç ile amaç-sonuç, birbirine yakın olduğu için karıştırılabilir. Bunu önlemek için şuna dikkat edilmelidir: Neden-sonuç cümlelerinde genellikle önce neden gerçekleşir, sonra da bunun sonucu verilir. Ancak amaç-sonuç cümlelerinde eylemin gerçekleşip gerçekleşmediği belli değildir. “Sevdiğim için deniz kıyısından ayrılamıyorum.” cümlesinde neden-sonuç; “Deniz kıyısına dinlenmek için gideceğim.” cümlesinde ise amaç-sonuç söz konusudur.

Okuldan gelirken yağmura yakalandım, sırsıklam oldum. (Neden-sonuç)

Dün karnemi almak için öğleden sonra annemle okula gittim. (Amaç-sonuç)

Akü bittiğinden arabayı çalıştıramadım. (Neden-sonuç)

Şeftali ve kiraz alayım diye yol kenarında durdum. (Amaç-sonuç)

Tanım (Tanımsal Nitelik)

Bir şeyin ne olduğunu belirleyici ve ayırıcı özellikleriyle ortaya koymadır. Tanım cümleleri nesnel veya öznel olabilir, “Bu nedir?” sorusuna cevap verir.

Epik şiir; kahramanlık, yurt sevgisi gibi konuları işleyen şiirdir.

Parodi, ciddi sayılan bir yapının bir bölümünü ya da tümünü alaya alarak, biçimini bozmadan ona bambaşka bir öz vererek biçimle öz arasındaki bu ayrılıktan gülünç etki çıkaran anlatım şeklidir.

Bir başkanın yönetiminde, toplumu ilgilendiren bir konuda, farklı kesimlerden oluşan dinleyicilerin sırayla söz alarak yaptıkları tartışmalara forum denir.

Değerlendirme

Bir şeyin özünü, önemini, nitelik ve niceliğini belirlemektir. Değerlendirme; değerlendirilecek bir konu, eser, fikir, nesne veya kişiyi gerektirir. Değerlendirmeler öznel veya nesnel olabilir.

Sanatçı bu romanında bir aşk hikâyesini anlatırken arka planda görücü usulüyle evliliği eleştiriyor. (Nesnel değerlendirme)

Yazar bu romanında kahramanları çok başarılı şekilde çizmiş. (Öznel değerlendirme)

Karşılaştırma

İki varlık veya kavramı benzer veya farklı yönleriyle kıyaslayarak anlatmadır. Bu cümlelerde “en, daha, gibi, göre, oranla, kadar, ise, oysa” sözcükleri ipucu niteliğindedir.

Tiyatro sinemadan zor bir sanattır.

Yazar bu yapıtında, önceki yapıtlarındaki başarıyı yakalayamadı.

Üsküp, Bursa kadar güzel bir kenttir.

Gelirlerimiz geçen yıla oranla düştü.

Best Bilgi

Karşılaştırmada karşılaştırılan unsurlardan hangisinin daha iyi, kötü, eski vs. olduğu derecelendirme bildiren “en, pek, çok, daha” gibi sözcüklerle verilir.

Antalya eskiden de önemli bir sahil kentiydi.

Bu sefer okuduğum, çok sürükleyici bir romandı.

Öğrencilerimiz bu sene sınavda daha başarılı oldular.

Kitapta konunun en ince detayları bile akıcı bir dille anlatılmış.

Koşul-Sonuç İlişkisi (Koşula Bağlılık)

Eylemin gerçekleşmesinin bir şarta bağlı olduğunu bildiren cümlelerdir. Böyle cümlelerde öne sürülen koşul (şart) gerçekleşmezse yargı da gerçekleşmez.

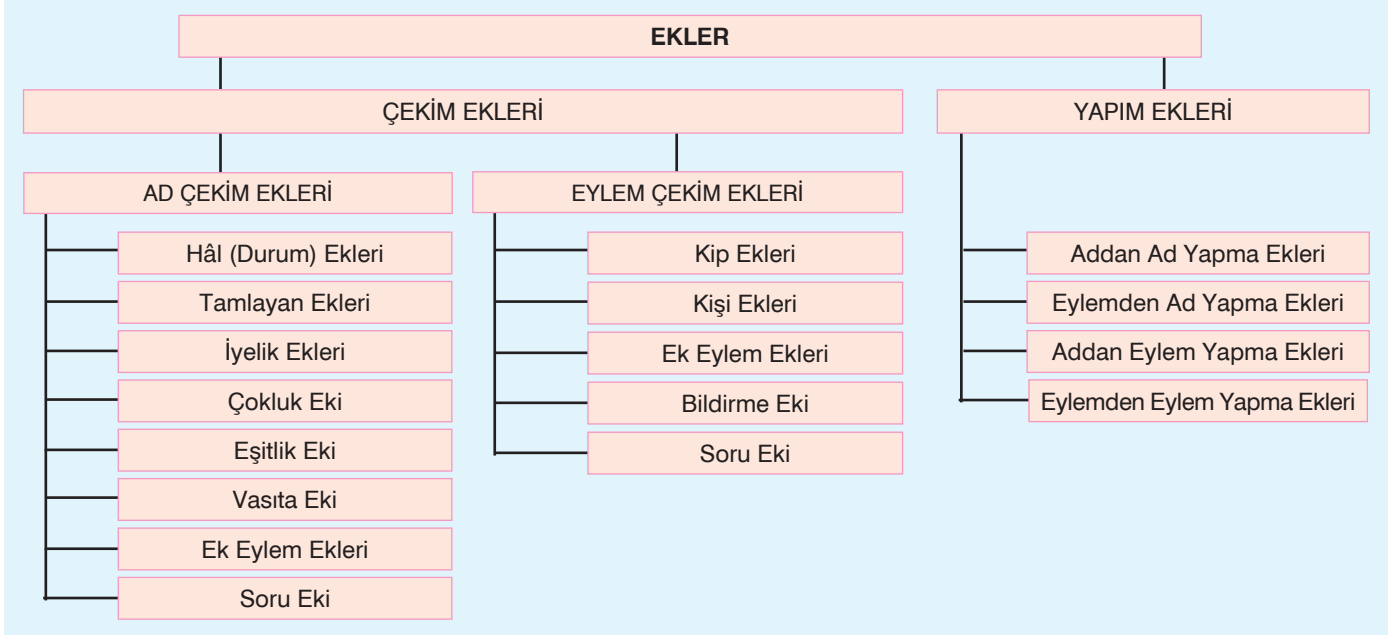
Yağmur yağarsa dışardaki masaları içeri taşıyın.

Yazar yalın bir dil kullansaydı eseri daha iyi anlaşılırdı.

Sanatçının ölümsüzlüğü yakalaması üslubundaki özgünlüğüne bağlıdır.

Kış mevsimi geldi mi bozacılar İstanbul sokaklarında geceleri boza satmaya başlar.

Bu mahalleden geçtikçe sınıf arkadaşım Ali'yi hatırlarım.

EKLER

Sözcüklerin kök veya gövdelerine gelerek onların cümledeki görevlerini belirleyen, onlara değişik anlamlar katan ya da onlardan yeni sözcükler türeten ses veya ses birleşimlerine ek denir.

Çocuk-lar park-ta oyn-u-yor.

Yol-cu-luk bit-miş-ti son-u-n-da.

Kapı-n-ın kol-u kır-il-miş-ti.

Türkçede ekler, çekim ve yapım ekleri olmak üzere ikiye ayrılır.

ÇEKİM EKLERİ

Eklendiği sözcükten yeni sözcükler türetmeyen ancak sözcükleri türlü anlam ilişkileriyle birbirine bağlayan ekler çekim eki denir.

Çekim ekleri, ad çekim ekleri ve eylem çekim ekleri olmak üzere ikiye ayrılır.

Okul-un bahçe-si-n-de toplan-dı-k.

Masa-n-ın üzeri-n-de kitap-lar var-dı.

Ev-in bahçe-s-i-n-e meyve ağaç-lar-ı dik-miş-ti.

AD ÇEKİM EKLERİ

Ad ve ad soylu sözcüklere gelerek onları diğer sözcüklerle ilişkilendiren, onlara cümlede değişik işlevler yükleyen eklerdir.

Ad çekim eklerinin değişik türleri vardır.

Hâl (Durum) Ekleri

Adlara, ad soylu sözcüklere, adlaşmış sıfatlara ve eylemsilere gelerek onların değişik durumlarını bildiren eklerdir.

Yaklaşma (yönelme) durumu: Eklendiği sözcüğe değişik anlamlar katar. Büyük ünlü uyumundan etkilenir.

Ekleri "-a, -e"dir, "-e hâli" olarak da bilinir.

Yaklaşma durum eki ile "-a, -e" zarf-fiil eki, "-a, -e" istek kipi eki ve "-a, -e" addan ad yapma ekiyle karıştırmamak gerekir.

Aracımız İstanbul'a yaklaştı. (yaklaşma anlamı)

1. BÖLÜM

Ali, sesin geldiği **yöne** döndü. (yönelme anlamı)

Bu hediyeyi **sana** aldım. (aitlik anlamı)

Kardeşim ekmek **almaya** gitti. (amaç anlamı)

Hastanın **yarına** bir şeyi kalmaz. (zaman anlamı)

Bu konuyu **baş başa** konuşalım. (ikileme kurmuş)

Belirtme (yükleme, gösterme) durumu: Eklendiği sözcüğü belirli hâle getirir ve belirtili nesne yapar. Büyük ünlü uyumundan etkilenir.

Ekleri “-i, -ı, -u, -ü”dür, “-i hâli” olarak da bilinir.

Belirtme durum eki ile “-ı, -i” iyelik eki sesteş eklerdir. Bunları karıştırmamak gerekir.

Kitabı masanın üzerine bıraktı. (belirtme durumu eki)

Kitabı evde kalmış. (iyelik eki)

Bulunma (kalma) durumu: Eklendiği sözcüğe değişik anlamlar katar. Ünlü ve ünsüz uyumlarından etkilenir. Her zaman bitişik yazılır. Özel adlara geldiğinde kesme işaretiyle ayrılır. Dolaylı tümlec ve zarf tümleci yapar.

Kullanımları ses uyumuna göre “-da, -de, -ta, -te” şeklindedir.

“-de hâli” olarak da bilinir.

“Gözde öğrenci, sözde özne” gibi örneklerde yapım eki işleviyle kullanılır.

Çatıda bir leylek yuvası vardı. (bulunma anlamı)

Bizi **ayakta** bekletiler. (durum anlamı)

Yazar, on yıldan beri **İstanbul’da** yaşıyor. (yer anlamı, dolaylı tümlec kurma işlevi)

Eylüde yurt dışından dönecek. (zaman anlamı, zarf tümleci kurma işlevi)

Ekonomik krizde **elde** avuçta ne varsa suyunu çekti. (ikileme kurma işlevi)

Satışa sürdükleri ürünler **elde** kaldı. (deyim oluşturmuş)

Ülkemizin **gözde** oyuncularından biriydi. (yapım eki işlevi)

Ayrılma (çıkma) durumu: Bir yerden ayrılma, çıkma bildirir. Ünlü ve ünsüz uyumlarından etkilenir. Dolaylı tümlec ve zarf tümleci yapar.

Kullanımları ses uyumuna göre “-dan, -den, -tan, -ten” şeklindedir.

“-den hâli” olarak da bilinir.

“-ın, -in” tamlayan ekinin yerine kullanılabilir.

“Candan dost, toptan satış” gibi örneklerde yapım eki işlevinde kullanılır.

Tren, gardan hareket etti. (çıkma anlamı)

Yollar **kardan** kapandı. (sebepl anlamı)

Sokaktan sesler geliyordu. (yer anlamı)

Bu ekmekler **dünden** kalmış. (zaman anlamı)

Ali, **Ahmet’ten** uzundur. (karşılaştırma işlevi)

Son kitabı **elden** ele dolaşıyordu. (ikileme oluşturmuş)

Eski aracımızı **elden** çıkardık. (deyim kurmuş)

Kitapta **göçten** söz ediyor. (konusunda, hakkında anlamı)

Öğrencilerden biri derste hastalandı. (tamlayan eki yerine)

İçten bir gülümsemeyle karşıladı bizi. (yapım eki işlevinde)

Best Bilgi

Adların veya ad soylu sözcüklerin “hâl (durum) eki” almamış şekline “**yalın durum**” denir. Yalın durumdaki sözcükler diğer çekim eklerini alabilir.

Tamlayan Ekleri

Ad takımlarının tamlayanındaki unsuru tamlananındaki unsura bağlayan eklerdir. Bunlar büyük ünlü uyumuna göre “-ın, -in, -un, -ün” şeklinde kullanılır. Ünlüyle biten sözcüklerde araya “n, y” kaynaştırma harflerinden biri girer. “Biz” ve “ben” zamirlerine “-im” tamlayan eki gelir. Ayrılma durum eki olan “-den” eki, tamlayan eklerin yerine kullanılabilir.

Birinci tekil kişi adında: **ben-im**

İkinci tekil kişi adında: **sen-in**

BEST ÖRNEK

Örnek - 1

Güneşin ortalığı ateş gibi kavurduğu sıcak bir yaz gününde balonla Kapadokya'yı dolaşıyoruz. Birer dev kuleyi andıran peribacalarını kuş bakışı izlemek tarif edilmez bir keyif veriyor insana. Tam bu sırada güçlü gaglamalarla bir karga sürüsü geçiyor yanımızdan. Bu arada aşağılarda mangallarda pişirilen etlerin kokusu burnumuza kadar geliyor.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisiyle ilgili ayrıntılara yer verilmemiştir?

- A) Görme B) İşitme C) Dokunma
D) Tatma E) Koklama

Çözüm

Örnek - 2

(I) Karyolamın üstü bir anda aydınlık çehreli öğrencilerimin kırlardan toplayıp getirdiği allı yeşilli, pembeli morlu çiçeklerle dolmuştu. (II) Evet, daha bir dakika önce umutsuzluğun kara ve korkunç uçurumu içinde çırpanan ben, ne kadar mutlu olmak mümkünse o kadar mutluydum. (III) Sevinç gözyaşları dökerek öğrencilerime teşekkür etmek "Kurtuldum, kurtuldum!" diye haykırarak her birini ayrı ayrı kucaklayıp öpmek istiyordum. (IV) Fakat hocalık vakarım buna izin vermiyordu. (V) Bunun için beni o anda hayata döndüren bu güzel ve büyük heyecanı içimde gizledim.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde betimsel ögelere yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Çözüm

Örnek - 3

Bir sonraki durağımız adanın kuzeyinde yer alan sahil kasabası oldu. Akşam yağmur yağıyordu ve dalgalar çok büyüktü. Denizde sahile yakın uzun bir doğal bariyer vardı. Dalgalar bariyerde kırıldıkça bembeyaz köpükler oluşuyordu. Ama denizin güzelliği karşısında dayanamayıp kendimizi sulara atıyoruz. 15-20 dakika suda kalıp otelin yolunu tutuyoruz.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme B) Tartışma C) Açıklama
D) Benzetme E) Tanımlama

Çözüm

Örnek - 4

Mektup bir yazışma formudur. Onunla aynı bağlamda yer alan bugünkü diğer yazışma formları resmî yazı, iş mektubu ve dilekçedir. Bunları, yazışmayı yapan taraflara bakarak birbirinden ayırıyoruz. Resmî yazı ve iş mektubunda taraflar kamu kurum ve kuruluşlarıdır. Dilekçede bir taraf birey diğer taraf resmî kurum veya kuruluş oluyor. Mektup ise bireyden bireye olmasıyla ayrışıyor onlardan.

Bu parçada düşünceyi geliştirme yollarının hangisine başvurulmuştur?

- A) Benzetme B) Abartma C) Örneklendirme
D) Tanık gösterme E) Karşılaştırma

Çözüm

Örnek - 5

Dünyanın ve bedenlerimizin yarıdan fazlası suysa şiirin düş yanı da öyledir. Şiirin kası, damarı, derisi, kanı yani çoğu şeyi “düş”tür ama “iskeleti” gerçeğin kendisidir. Şiiri ayakta tutan; yürüten, koşturan iskelet, “omurga”dır. Çağlar öncesinden günümüze kadar gelen şiirde bulduğumuz sağlamlık, çürümezlik, dayanma ve direnç, omurga sayesinde olmuştur, olacaktır. Omurgadan anlaşılan ise şairin neyi, niçin, nasıl yazdığıdır.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Tanımlama B) Benzetme C) Karşılaştırma
D) Örneklendirme E) Tanık gösterme

Çözüm

Örnek - 6

Her mektubu, yaratıcı zekânın ışıklandığı birer metin olup olmaması bakımından ele almak gerekir. Ancak mektubun edebî nitelik taşıması kurgusal olmasına bağlıdır. Mesela Dostoyevski'nin *İnsancıklar*'ı tamamen mektuplardan meydana gelmiş, bu formun kullanıldığı bir romandır. Cahit Zarifoğlu da *Yaşamak* kitabının bir yerinde Almanya'daki bir işçinin babasıyla mektuplaşmasını olağanüstü bir dil başarısıyla biçimlenmiş mektup örnekleriyle ortaya koymuştur.

Bu parçadaki düşünceyi geliştirme yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Benzetme B) Tanımlama C) Örneklendirme
D) Tanık gösterme E) Karşılaştırma

Çözüm

Örnek - 7

Bazı anne babalar, çocuklarına karşı aşırı korumacı bir tavır takınıyor ve onları bir türlü hayatın içine bırakamıyor. Peki bu doğru mu? Buna evet dememiz mümkün değil. Çünkü çocukların geleceğe hazırlanması yaşlıları ile oturup kalkmalarına bağlıdır. Buna dikkat edilmediği takdirde sürekli koruma ve gözetim altında tutulan çocuklar pısrıksız, öz güven duygularını geliştiremez. Bu çocuklar birer yetişkin olduklarında artık hayatın kendine özgü kanunlarıyla baş edemez.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Fantastik anlatım B) Tartışmacı anlatım
C) Söyleşmeye bağlı anlatım D) Emredici anlatım
E) Gelecekte söz eden anlatım

Çözüm

Örnek - 8

Milletimiz, cepheden cepheye koşmaktan bazen tarih yazmaya fırsat bulamamıştır. Bu da bazı önemli olayların karanlık kalmasına neden olmuş. Atatürk “Tarih yazmak tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat bütün insanlığı şaşkırtacak bir hâl alabilir.” diyerek bu konunun önemini anlatmıştır.

Bu parçadaki düşünceyi geliştirme yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Benzetme B) Tanımlama C) Karşılaştırma
D) Tanık gösterme E) Örneklendirme

Çözüm

1. 1. Metin

Ressam Tefrik Aravurgun, bir elinde sehпасı, öbür elinde boya kutusu ile rıhtımda sağına soluna bakındı. Dün akşam Haliç üzerinde batmakta olan güneşin, arkadan vurarak yelkenlerini sırmalı gibi parlattığı yassı ve alçak kömür kayıkları, şimdi kuşluk vaktinin göz kamaştırıcı aydınlığı içinde sapsarı bir görünüş alıvermişlerdi.

2. Metin

Genç kaptanla İstanbul'un güzellikleri, resim sanatının incelikleri üzerinde biraz konuştuktan sonra Tefrik gitmek için doğruldu. Kaptan "Bir dakika!" diyerek salondan çıktı, tekrar içeri gelince yüzü kıpkırmızı bir hâl alarak "Lord Efendileri gerçekten altüst olacaklar, bu centilmence ilginizi kendileri değerlendirmeyi gerçekten çok isterlerdi, kusura bakmayın, benim tarafımdan şunu kabul edin!" dedi ve ressama bir zarf uzattı.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinlerin ortak yönlerinden biri değildir?

- A) Görsel öğelerden yararlanmaları
- B) Yalın bir dil kullanmaları
- C) Benzetmeye yer vermeleri
- D) Üçüncü kişili anlatımla kurulmaları
- E) Pekiştirilmiş sözcük bulundurmaları

2. İskelenin tam karşısındaki balkondan denize bakarken bir hareketlilik ilijiyor gözüme. Vapurdan kaçışıracasına iniyor yolcular. Kimi, vapur daha iskeleye tam yanaşmadan aşağı atlıyor. Belli ki acelesi var bazılarının. Dikkatle izliyorum inenleri. En arkada kalanlar yaşlılar genellikle. Arkadaşlarıyla sohbeta dalıp gecikenler de var içlerinde. Birkaç dakika içinde boşalan vapura bu kez, binen yolcuların akını başlıyor. Aynı telâş onlarda da var. Ardından keskin bir düdük sesi... Ve vapur iskeleden ayrılıyor. Çok geçmeden yeni bir vapur geliyor ve aynı görüntüler tekrarlanıyor her seferinde.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Açıklama
- B) Betimleme
- C) Karşılaştırma
- D) Tartışma
- E) Örneklendirme

3. Kerempe Burnu'nu dönmüşük. İnebolu sularına girmiştik. Ufukta İnebolu kıyısı bir çizgi hâlinde görünüyordu. Ağustosun asfalt eriten, beyin fokurdatan sıcak günlerinden biriydi. Neşeli bir uğultu yükselmişti vapur kıyıya yanaşırken herkesin ağız kulaklarına varıyordu. Üniformalarını ve başlıklarını giymiş kırk kadar genç, martı sürüsü gibi bembeyaz, güverteye çıkmışlardı. Kayın ağaçlarının gölgesinde serinleyen kaldırımlardan hızlı hızlı geçerek bir solukta durağa ulaştım. Bütün şehrin halkı buraya yığılmıştı sanırım. Bir köylü kadın gördüm. Bu kalabalık caddenin ortasından, elindeki çoraba gözünü dikmiş, ıssız bir yolda yürürcesine öre öre gidiyordu.

Bu parçanın anlatımında;

- I. Yinelemeye yer verme,
- II. Deyimlere başvurarak anlatımı güçlendirme,
- III. Olayı hâkim bakış açısıyla aktarma,
- IV. Farklı duyu organlarıyla algılanabilecek ayrıntılara yer verme

yargılarından hangileri yoktur?

- A) Yalnız I
- B) I ve IV
- C) Yalnız III
- D) I, II ve III
- E) II ve IV

4. **Aşağıdaki metinlerden hangisi hâkim anlatıcının bakış açısıyla yazılmıştır?**

- A) Aşağı salona indim. Herkes orada toplanmıştı çoktan. Onlar da müthiş sıkıntılı haftalardakinden şimdi çok başkaydılar. Her şeyde bir canlılık, bir hareket vardı. Gülüşleri aydınlık, sesleri çın çındı.
- B) Gece aydınlıktı. Yavaş yavaş zeytin ağaçları azalmış ve yolun kenarında tek tük çınarlar belirmeye başlamıştı. At birdenbire sola saptı.
- C) Kendini de bu muazzam ve yekpare geceye yapışık sandı ve korkuyla ürperdi. Islak ellerini yüzünde dolaştırdı. Çocukluk günlerini hatırladı, yüzünde bir tebessüm belirdi.
- D) Tekrar birkaç kâğıdı okuyup imzaladı ve bazı yerlerini değiştirdi. Belki on dakika daha Yusuf'u bekletti. Birdenbire yerinden kalkarak ona doğru yürüdü.
- E) Bütün insanların neşeli bir hâli vardı; caddenin göz alıcılığına tutkun gibiydiler. Pek çok şey, hele taze yeşil yaprakları ile asfaltta yükselen ağaçlar ilgimi çekiyordu.

3. BASAMAK

5. Mayıs ayının bol güneşli bir hafta sonunda, piknik yapmak için ailecek Gelincikli Göl'e gittik. Yanımızda Murat da vardı. Arabadan inince, ağabeyimle birlikte neşeye koştuk gelinciklere doğru. Murat, tekerlekli arabasında oturmuş bize bakıyordu. Mis gibi havayı içimize çekerek, zümrüt yeşili çayırlarda sevinç çığlıkları atarak otların içinde yuvarlandık. Yanımıza getirip Murat'ı, arabasından indirdi babam. Bu kez Murat da çimenlerde yuvarlanmaya başladı. Çam ağacının yanındaki etrafı yarpuzlu kaynaktan buz gibi su içtik. Yarpuzun kokusu sinmişti kaynak suyuna. Murat da içmek istedi. Abimle avuç avuç su taşıyıp içirdik ona.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Benzetmeye başvurulmuştur.
- B) Devrik cümlelere yer verilmiştir.
- C) Gözlem gücünden yararlanılmıştır.
- D) Farklı duyularla ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.
- E) Olaylar üçüncü kişinin ağzından aktarılmıştır.

6. Bir atlayışta hemen sırama oturuverdim. Ancak o zaman biraz kendime gelerek bizim öğretmenin yeşil redingotunu giymiş, sadece denetim ya da ödül dağıtım günlerinde giydiği kara ipekten işlemeli şapkasını başına geçirmiş olduğunu fark ettim. Zaten bütün sınıfta olağanüstü bir tören havası vardı. Ama asıl garibime giden şey, sınıfın arkalarında, her zaman boş duran sıralarda, köy halkının bizim gibi sessiz oturmasıydı. Üç köşeli şapkasıyla yaşlı Hauser, eski belediye başkanı, eski dağıtımçı, daha başkaları hep oradaydı. Hepsi de pek üzgün görünüyordu. Hauser, yapraklarının kıyıları yenik, eski bir abece getirmiş, kitabı açıp dizlerine dayamış, kocaman gözlüklerini de sayfaların üzerine koymuştu. Ben bu duruma şaşırıp dururken M. Hamel kürsüsüne çıktı ve beni karşılariken duyduğum aynı yumuşak ve ağırbaşlı sesiyle: "Çocuklarım!" dedi, "Başka bir okula gitmek için emir aldım. Size son kez olarak ders veriyorum. Yeni öğretmeniniz, yarın burada olacak."

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Öyküleyici bir yol izlenmiştir.
- B) Pekıştirmeli sözcüklere yer verilmiştir.
- C) Niteleyici sözcükler kullanılmıştır.
- D) Kahraman anlatıcının bakış açısıyla yazılmıştır.
- E) Söyleyişe yorum katılmıştır.

7. Roman, çok uzaklara yapılan keyifli bir yolculuk gibidir. Öykü ise oldukça kısa soluklu. Okurlar, romanda her an sürprizlerle karşılaşabilir. Karakterlerin fazlalığı, romanda anlatılanları her zaman diri tutar. Öyküde çok fazla karakter olmadığından, olaylar hep ön plandadır. İşte bunlardan dolayı okurlar, öyküden çok, romana ilgi duyarlar. Günümüzde roman satışlarının yüksekliği de bunu gösteriyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Tanımlama
- B) Örneklendirme
- C) Betimleme
- D) Tartışma
- E) Karşılaştırma

8. I. Birleşmiş Milletler'in yaptığı araştırmaya göre kitap için Norveçli 137, Alman 122, Belçikalı ve Avustralyalı 100, Güney Koreli 39 dolar ayırıyor yılda. Dünya ortalaması da 1,3 dolar. Ülkemizde ise bir kişi kitaba yılda ancak 0,45 dolar yani 45 sent ayırabiliyor.

I. Önümüzdeki kırk yıl içinde dünyada ulaşım sorunu ortadan kalkacak. İnsanlar işe, geziye, alışverişe bireysel uçan araçlarıyla gidecek. Para, bütünüyle ortadan kalkacak ve insanlar bunun yerine akıllı telefonlarına yüklenen sanal paralarla alışveriş yapacak.

III. Çiçekov uyandı, kollarını bacaklarını uzatıp gerindi. Gerçekten iyi uyumuştur, memnundu. Bir iki dakika kadar sırtüstü yattı, şu anda dört yüz kadar canı olduğunu hatırlayınca yüzü sevinçle aydınlandı, o sevinçle ellerini ovuşturdu.

IV. Hoşgörü, her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar anlayışla karşılama durumudur. Kendini bilmezlerin olumsuz davranışlarına karşı öfkelenmeme, kendini dizginlemedir. Bir başka ifadeye kusurları bağışlamadır.

V. Dil, bir millet için çok şey ifade eder. Çünkü o, doğrudan doğruya milleti ifade etmektedir. Millet ise, Yavuz Bülent Bakiler'in ifadesiyle, "Edebiyatı olan bir topluluktur." Ona göre edebiyatın temel malzemesi dildir.

Aşağıdakilerden hangisi, yukarıda numaralanmış metinlerde başvuru anlatım türlerinden biri değildir?

- A) Tanımlama
- B) Öyküleme
- C) Tartışmacı anlatım
- D) Tanık gösterme
- E) Sayısal verilerden yararlanma

1. İnsan, doğayı izler; ona kendince bir değer, bir düşünce, bir sevimlilik, bir ruh verir. Böylece şekil verme isteği her şeyden önce, güçlü heyecanları yatıştırmak ihtiyacından ileri gelir. Her türlü sanatın kökü de bu heyecanda değil midir? İnsanın içindeki coşan hisler yani insan doğası, hiçbir kaba sığmaz, canlılığını daima taşarak, hudutları aşarak gösterir. İcini dolduran heyecanın yükünden onu dışarıya atmakla kurtulabilir. Bu canlılık onun orijinal olmak isteğinden ileri gelir. Doğayı sadece taklit eden yapıtlar ruhu tatmin edemez çünkü onlar doğayı ancak ikileştirir, yani onu kopya ederek bir daha ortaya koyar. Gerçek ise orijinal olandadır. Orijinal olan ise insanın iç dünyasıdır. İç dünya görünmez. Sanatın görevi, işte bu iç dünyayı görünür bir şekle sokmak, onun gerçek tarafını aydınlatmaktır. Örneğin *Werther'in Acıları* aslında bir roman olduğu hâlde gerçek bir hayatın hikâyesi gibi gözükür çünkü eser, bir sanat eseridir. Onu okuyana, yazanın hayatını okuyor gibi gelir. Herder'in dediği gibi de "Shakespeare'in eserlerini seyrederken insan kendisinin tiyatrodaki olduğunu bütünüyle unuttur ve sanki tarihin derinlikleri içinde yaşıyormuş gibi olur. Bu durum okurun sanat karşısında etkin kılınmasını sağlar. Sanatçı herhangi bir şeyi içten kavrayarak meydana getirdiği şekil ile sanat eserinin ölçüsünü bulur. Sanatçının gözü, tabiatdaki dağınık ışıkları bir araya toplayarak insanın ruhuna aksettirir. Sanat eseri bundan dolayı doğanın yalnız küçülmüş değil, aynı zamanda bir araya toplanmış şeklidir. Mademki sanat özne ile nesne arasındaki bağıdır, o, öznenin nesneden aldığı etkinin gücü oranında belirecektir.

Bu parçadaki altı çizili ifadeyle;

- I. Kurguyu gerçekçi kılma,
- II. Anlatımsal etkileyicilik,
- III. Geleceği aydınlatma

durumlarından hangilerine gönderme yapılmamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

2. Sinemanın, diğer sanat dalları ile karşılaştırıldığında çok genç bir sanat dalı olduğu görülür. Sinema; resim, edebiyat, müzik, tiyatro gibi sanat dallarının bir bileşkesidir. Öteki sanat dallarına oranla bu yeni sanat dalının ilerlemesi, büyümesi öylesine baş döndürücü bir biçimde olmuştur ki ilk gösteriminden bu yana neredeyse kendini aşar duruma gelmiştir. Sinema ile en büyük etkileşim içerisinde olan sanat dalıysa edebiyat olmuştur. Sinemanın anlatı potansiyeli öylesine güçlüdür ki en güçlü bağına resim hatta tiyatroyla değil, romanla kurmuştur.

Bu parçada sinema sanatıyla ilgili olarak

- I. En yeni sanat dallarından biri olduğuna
- II. Farklı sanat dallarından izler taşıdığına
- III. Diğer sanat dallarına oranla daha hızlı geliştiğine
- IV. En çok etkilendiği sanat kollarının resim ve tiyatro olduğuna

yargılarından hangilerine değinilmemiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve IV E) Yalnız IV

3. Kız Kulesi, inşa edildiği dönemde gözlemeviydi ve gelen geçen ticaret gemilerinin kontrolü burada gerçekleştirilirdi. Sarayburnu önlerinden bu adaya da bir zincir çekiliydi, tıpkı Halic'e gerildiği gibi. Türkler, İstanbul'u aldıktan sonra, eski kule yıkılıp yerine yenisi, ahşap olarak yapılmıştır. 1719'da bu kule yanınca bina yeni baştan ve taştan inşa edilmiş, bugün gördüğümüz şekle getirilmiştir. 18. yüzyıl sadrazamlarından Hekimoğlu Ali Paşa, 1755 yılında Sultan III. Osman tarafından bu kuleye hapsedilmiştir. 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonraki yıllarda bir süre karantina işlevi gören Kız Kulesi, yakın zamanlara kadar deniz feneri görevi yaparken artık günümüzde özellikle turistlere hizmet veren turistik bir mekân ve bir İstanbul güzelliği olarak hizmetini sürdürüyor.

Bu parçada Kız Kulesi ile ilgili olarak aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- A) Yapıldığı dönemde ondan nasıl yararlanılmıştır?
- B) Türklerin eline geçtikten sonra ne tür düzenlemeler yapılmıştır?
- C) Son hâlini ne zaman almıştır?
- D) İstanbul'un kültürel yaşamına katkıları nelerdir?
- E) Günümüzde ne olarak hizmet vermektedir?

2. BÖLÜM

4. - 5. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Betimleme sadece tanımlama, yer tayin etme ve okurun düşüncesinde değişiklik yapma amacıyla kullanılıyorsa, bunun mekanik anlamda bir fotoğraf çekmekten farkı yoktur. Böylece anlatıcı; doğa, çevre, kişi betimlemeleriyle okurda gerçeklik duygusu yaratmak ister. Ama betimleme, masadaki bardağa, çiziklerle dolu masaya, dağılmış kitaplara yöneldiğinde işlevsel hâle gelmeye başlar ve görünen şeyler bir anlamda "yorum"a dönüşür ve etkili olmaya başlar, güç kazanır. Kuşkusuz bize gösterilenlerin bir dış gerçeklik mi yoksa anlatıcının/kahramanın zihninde mi oluşturulduğunun bir önemi yoktur. Çünkü betimleme, kurmacanın emrindedir, o kadar. Önemli olan betimlemenin genel kurgu ve yaratılan dünya içindeki konumu ve kendi gerçekliğini oluşturup oluşturmadığıdır. İşte betimlemenin sadece fotoğraf fonksiyonunun kullanıldığı metinleri "atlayarak" okumak, okura fazlaca bir şey kaybettirmez. Çünkü bu tür betimlemeler okura çok bir şey vermez. Ne var ki betimlemenin bir yorum ve imge olarak kullanıldığı metinlerde, ----.

4. Bu parçadan betimleme ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Yorumla güçlü hâle geldiğine
- B) Okuru metnin içine çekmede temel görevi üstlendiğine
- C) İşlevine uygun olarak kullanıldığında okuru etkilediğine
- D) Kurmacayla oluşturulmadığında okunmamasının eksiklik meydana getirmeyeceğine
- E) Asıl gücünü kurmacanın emrinde kazandığına

5. Bu parçanın sonuna düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) betimlemeler metne bir değer kazandırmaz
- B) betimlemeleri okumak, okur için zaman kaybından başka bir şey değildir
- C) betimlemeler okurun metni küçümsemesine yol açar
- D) betimlemeleri atlayarak okumak metni okumamakla eş anlamlıdır
- E) betimlemeler okur ile metin arasına mesafeler koyar

6. Akşam, yine akşam, yine akşam

Bir sırma kemerdir suya baksam

İlk dizede tekrar eden "akşam" sözcüğünü bir kez kullanmıştım. Dize "Akşam olurdu nereye baksam" biçimindeydi. Ancak daha sonra dizede musikinin eksik olduğunu hissettim. Bu olmadan olmazdı. Akış kazandırmam gerekiyordu dizeye. Bir su gibi akıp gitmeliydi. Yağmur gibi serpiştirmeliydi. Sonra yeniden ele aldım bütün dizeleri ve "akşam, yine akşam" şiirin bütününe musiki kattı.

Bu parçada anlatılan durum, aşağıdakilerden hangisine bir örnek oluşturur?

- A) Şiirde, sözcük seçiminde gösterilen titizliğe
- B) Şiirde hangi sözcüklerin kullanılması gerektiğine
- C) Şiirde armoninin önemine
- D) Şiir yazmada rastlantıların rolüne
- E) Şairlerin, şiirlerini sürekli değiştirmelerine

7. Ahmet Kutsi Tecer, edebiyatımızın, önlere görünmese de çok önemli şairlerindedir. Şiir yazarken kültürel değerlerinden kopmamış, folklor öğelerinden sık sık yararlanmışır. Yıllar yılı şiiri halka yakınlaştırmak için uğraş vermiştir. Şiirlerini, şiir için yazmış olsaydı, daha büyük başarılarla imza atabilirdi. Kimi şiirlerini bir kitapta toplasa da o kitabın dışında kalan birçok güzel şiiri vardır. Sanatseverlerin, onun şiirlerini bir büyük kitapta toplaması gerekir. Bu, hem Türk şiiri hem de Ahmet Kutsi Tecer adına güzel bir çalışma olurdu.

Bu parçaya göre Ahmet Kutsi Tecer ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Şiirlerinde kültürel değerlerden yararlandığı
- B) Şiiri halka yakınlaştırmak için çaba gösterdiği
- C) Türk edebiyatının ön planda olmayan başarılı şairlerinden olduğu
- D) Şiirlerini hece ölçüsüyle yazdığı
- E) Yayımladığı şiir kitabının dışında kalan şiirlerinin de olduğu